

Új matriarchátus

Polcz Alaine nagyszerű frontregényének olvasóit aligha kell meggyőzni arról, hogy a nőkben mekkora erők rejlenek, melyek evolúciós előnyként jelentősen megkönnyítik az ember túléléért folytatott harcát. A Teremtés könyvében szűkszavúan csak arról esik szó, hogy Isten saját magáról mintázva férfiként és nőként megteremtette az embert, ezzel zárójelbe téve a saját nemére vonatkozó kérdést. A történet folytatását mindenki ismeri, a férfit bűnbe ejtő nőt Isten a férfi uralma alá rendelte, és ez egészen a modern időkig így is maradt. A 19. században egy külön svájci tudós azzal az elmélettel állt elő, hogy az ember földi színre lépésekor a nők még korántsem a Bibliában előadott paradigma szerint éltek a férfiaknak alávetve életüket, hanem a szülés adta bizonyosság okán vezető szerepet töltöttek be a nomád közösségi társadalmakban, melyekben az apai leszármazás bizonyíthatatlan volt.

A letelepedés megváltoztatta ezt a helyzetet, s a vérség joga helyett a születési hely joga lett a döntő annak megállapításában, hogy ki a csoport tagja, s ki az idegen. A váltás a férfiaknak kedvezett, a matriarchátust felváltotta a patriarchátus, melynek omlását ma tapasztalhatjuk.

Laetitia Colombani filmje szép és szenvedélyes vallomás a nőkről, akik ki akarnak törni, vagy már ki is törtek a patriarchátus rabigájából, újrateremtve az egykor volt matriarchátust, melynek emlékét is eltörölte a férfiak uralta történelem.

A film három, külön-külön is megálló történetet mond el. Mindegyik történet középpontjában egy nő áll, akik a férfiak által rájuk mért soruk ellen lázadva megtalálják saját útjukat. A három narratíva gyökeresen eltérő kulturális környezetben játszódik. A történetek egymásba fonódva bontakoznak ki a nézésre rendelkezésre álló két órában. A nyomorúságos indiai, a laza olasz és a kőkemény észak-amerikai környezetek semmiben sem hasonlítanak egymásra, de mindegyikükben ott a szenvedés és a kihívás a változtatásra, melyre Colombani szerint a nők alkalmasabbak, mint a férfiak.

Az európai néző figyelmét minden bizonnyal az indiai történet ragadja meg leginkább. Smita a jogilag nem létező, de társadalmilag annál inkább jelen lévő érinthetetlenek kasztjába tartozik. Férje belesüpedt a kitaszítottságba, fel sem merül benne a szabadulás lehetősége. Felesége azonban lázad, s vele tart csodálatos szépségű kislánya. Kettősük buszon, vonaton, gyalog megtett, gyötrelmekkel teli útját végigkövetve kulturális antropológiai tanulmánnyal felérő útifilmlet látunk az indiai életről, melynek minden pillanatában ott kísért a halál.

A három történetet összekötő hajmotívuma a második történetben bukkan fel. Hősnője Giulia, egy szicíliai kisvárosban működő parókaműhely leendő örököse. A műhely azonban Giulia imádott apja felelőtlen gazdálkodása miatt csődbe megy,

magával sodorva a családot, a házat és a paróka készítésén kívül máshoz nem értő munkásnőket is.

A harmadik történet helyszíne egy észak-amerikai nagyváros, melynek egyik lélektelen felhőkarcolójának legfelső emeletén van az ügyvédi iroda, ahol a negyvenes éveiben járó Sarah bulldog módjára építgeti karrierjét, melyet töréssel fenyeget titkolt, de kiderült mellrákja.

A három történetben előrehaladva egészen a film végéig a nézőnek fogalma sincs arról, hogy mit jelent a film címét adó hajfonat, de az világos, hogy mindhárom nő elemi erejű válsággal birkózik, melynek megoldása egyes-egyedül tőlük függ. Smita ki akarja juttatni lányát a reménytelenségből, amihez isteni segítségre (és pénzre) van szüksége. Giulia meg akarja menteni vállalkozását a csódtól, Sarah sztárügyvéd akar maradni.

A három nő mindegyike férfiak nélkül, a válság megoldásához szükséges erőt önmagából merítve keresi a megoldást. Smita éjjel menekül el a nyomorúságos odúból, ahol kövér, izzadt, tehetetlen férje horkol mellette. Kislányával együtt hősiesen végigcsinálja a csodatévő istennő szentélyéig tartó utazást, melynek során kirabolják, megcsalják. Giulia nem enged szép, gazdag, fiatal udvarlójának, akinek a pénze megmenthetné. Ehelyett a kisvárosban megtelepedett indiai szikh migráns fiúval kezd viszonyt, amivel kiváltja anyja haragját. Sarah apja elképesztően önző, elvált férje távol él. Munkahelyi főnöke férfi, miként az ügyvédi irodában a helyére lépő versenytárs is az. Bizalmasa egy nő, aki elárulja.

Colombani filmje látszólag kedvére

lehetne a nyugati egyetemek szakjai sorában hosszú évek óta szereplő „gender studies” hazai betiltásán örvendező konzervatív beállítódású politikusoknak, hiszen *A hajfonat* főszereplői testi jegyeik alapján kétségtelenül nők, nincs bennük semmi férfias, nem lépik át a genderelmélet által ozmózisosként jellemzett nemek közötti határt. Smita, Giulia és Sarah azonban nem a Bibliában stigmatizált Éva útját járják. Nem vetik magukat alá a patriarchális társadalom elvárásainak, nem törődnek az aspirációik terét beszűkítő üvegplafonnal, lányaikból nem akarnak fiút nevelni, csak azt szeretnék, hogy egyenrangú versenytársai legyenek a férfiaknak, akikre mint partnerekre tekintenek a munkában és a magánéletben egyaránt.

A három térben és kulturálisan annyira eltérő három női sorsot a haj köti össze. Indiában az istennő szentélyében Smita és a lánya fejét kopaszra nyírják, hajukat bálákba csomagolva Olaszországba viszik. Az indiaiak fekete hajából Giulia új életre kapott műhelyében a családi szabadsalom alapján különleges minőségű kiszőkített parókat készítenek. Ezt a parókat választja Sarah, akit a kíméletlen kemoterápia megfosztott gyönyörű, hosszú hajától.

A három történetet egybeforrasztó hajfonat globalizációs üzenetet hordoz, ami már szembemegy a konzervatív, szuverenista felfogással, mely szerint mindenkinek ott a helye, ahol született, a Föld nem mindenkié, aki idegen, annak nincs joga más országába betolakodni.

A három eltérő környezet között a női erő teremt egységet, mely a reményt sugározza, miszerint az embereknek lehet helyük a Földön

anélkül, hogy identitásukat keresve el akarnák pusztítani egymást pusztán azért, mert más a vallásuk, bőrük színe, más nyelven beszélnek.

Colombani filmje nem takarékoskodik a pozitív érzelmekkel. A három történet női főszereplői körül mindegyikük esetében erős érzelmi kör jön létre, mely nem hagyja közömbösen a nézőt. Az indiai jelenetekben kézzelfoghatóan érezzük a társadalmi igazságtalanság gyűlölködő hatalmát, mellyel szemben Smita a szeretet erejét szegezi szembe. Giulia győzelme kis lépés a kapitalizmus ellen vívott harcban, de a győzteseknek a parókaműhely megmaradása az életüket jelentette. A rákos Sarah-t kivetette a szívtelen ügyvédi társaság magából, de megmaradt számára a gyógyulás és az újrakezdés reménye.

Az erős érzelmi azonosulást jelentősen megkönnyíti a főszereplőket alakító színésznők alakítása. Mia Maelzer szemének nézése jóval a film vége után is megmarad a nézőben, aki az indiai jelenetekben úgy érezhette, hogy ott van a zsúfolt, mocskos, bűzös buszokon, vasúti kocsikban, vele együtt fél az üres vasútállomáson a lányára éhes cukros bácsitól, s átérzi a reményt, melyet az isteni szentélybe felkapaszkodva, hajától megfosztva az általa alakított Smita érez. Giulia szere-

pét Fotinì Peluso alakítja, mosolya lenyűgöző, nyúlánk, varázslatosan izgató teste tökéletesen beleillik az olasz szépségideálba, melynek paramétereit évtizedekkel ezelőtt Sophia Loren, Stefania Sandrelli, Claudia Cardinale alakításai határozták meg. A legnehezebb dolga Kim Ravernek jutott. Őt Sarah szerepében mint kíméletlen, magabiztos, rámenős ügyvédet ismerjük meg, aki zsonglóri ügyességgel menedzseli két fiát és szorongó lányát, majd amikor villámcsapásszerűen rátör a betegség, a szemünk előtt alakul át szenvedő, a közelítő halál elől menekülő, kiszolgáltatott nővé, hogy azután erőre kapva újrakezdje immár más alapokon az életét.

Rossz híreket ontó világban, mint amilyené vált a miénk, szükség van az olyan filmekre, mint *A hajfonat*, mely ha másutt nem, legalább a képzeletben magában hordozza a jót.

A hajfonat. Francia–kanadai–olasz–belga filmdráma, 121 perc, 2023. Rendező: **Laetitia Colombani**, Forgatókönyv: **Laetitia Colombani, Sarah Kaminsky**. Operatőr: **Ronald Plante**. Szereplők: **Mia Maelzer, Sajda Pathan, Nehpal Gautham, Danish Iqbal, Fotinì Peluso, Avi Nash, Kim Raver**.